

МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ: ДІЄВІ ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИ, ПРИЙОМИ ТА ФОРМИ РОБОТИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ

М.Ф. Сирбу,

*МОЗ «Бендерська середня загальноосвітня школа №15», вчитель української мови
та літератури, ДОЗ ВПО «Бендерський вищий художній коледж
ім.В.І.Постойкіна», викладач української мови та літератури, МОЗ «Бендерська
гімназія №3 ім.І.П.Котляревського», вчитель РІТДУ*

Нововведення, нові вимоги та стандарти вимагають від сучасного вчителя бути більш мобільним при підготовці та проведенні уроків. Згадаймо лише слова американського філософа Джона Дьюї, який ще в ХХ столітті нас застерігає «...якщо ми будемо вчити сьогодні так, як ми вчили вчора, ми вкрадемо у дітей завтра». Вчителю необхідно вчитися постійно, самовдосконалюватися. І кращим **мотивом** для цього має стати **обмін професійним досвідом**, який ми здобуємо щодня і щоуроку. Саме тому й пропонується вашій увазі в першу чергу результати роботи над методичною темою, яка тісно пов'язана з реалізацією на уроках української мови та літератури тематичного блоку літератури рідної краю. Варто зазначити, що цей пласт матеріалу вивчається досить активно, але з точки зору організації та проведенні уроків української літератури при вивченні літератури рідного краю не реалізований навіть на 50%, а отже вивчення питання щодо моделювання сучасного уроку літератури рідного краю й презентація досвіду роботи вважаю **актуальним**.

Яким має бути навчання в освітньому навчальному закладі, що впроваджує новий державний стандарт?

Перегортаючи сторінки ДОСів маємо зробити висновок: **щоб навчання було цікавим слід застосовувати нові технології, які запрограмовані на системно-діяльнісний підхід**. На мій погляд, вчитель має вміти так вдало поєднувати змістовну і методичну наповнюваність уроку, щоб атмосфера уроку

озброювала учнів і знаннями, і навичками. А головне, щоб урок викликав у учнів інтерес до пізнання нового.

Вимоги до сучасного уроку представлю у вигляді **АКРО-ЛИСТА**. Це один із прийомів, які успішно можна використати на будь-якому уроці, у тому числі на уроці української літератури при вивченні літератури рідного краю.

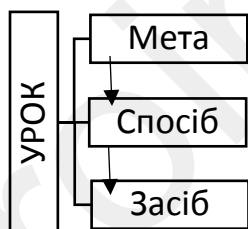
Урок повинен сприяти розвитку пізнавальних процесів в учнів (пам'яті, уваги, мислення, мовлення), формувати якості особистості школярів (дисциплінованість, акуратність, ініціативність і т. д.)

Ретельно підготовлений урок аби зацікавити учнів, передбачає не лише вільне володіння вчителем теоретичним матеріалом але й вдале поєднання технологій, методів та прийомів організації роботи на уроці.

Освітняни мають організувати активну пізнавальну діяльність учнівського колективу, «... треба, щоб діти по можливості, вчилися самостійно, а вчитель керував цим самостійним процесом...» (К.Д.Ушинський) [4, 323].

Контроль і самоконтроль учнів у процесі виконання навчальних завдань має бути однією зі складових кожного уроку.

Вважаю, що вчителі знають **етапи конструювання сучасного уроку** за новими державними освітніми стандартами. Визначимо їх у такій послідовності, використавши ще одне поняття, яке вдало використовується й під час організації діяльності учнів на уроці – **КЛАСТЕР** (мал.1):

мал. 1.

Для планування та проведення уроку важливо мати уявлення про всі структурні елементи уроку, що варіюють у відповідності до типології уроків, та які на сучасній освітній мові складають кістяк **технологічної карти** уроку.

Оскільки, як казав відомий педагог, Сергій Йосипович Гессен «справжній урок починається не з дзвоником, а набагато раніше, ніж він пролунає» [2,47], мусимо зазначити, що при підготовці уроку вчитель має почати його конструювання, зосередивши увагу на етапи, зупиняючись ретельно на засобах організації навчальної діяльності учнів задовго до його проведення.

З усіх відомих моделей навчання виділяємо інтерактивну модель, яка вміщує у собі прийоми, що залучають учасників освітнього процесу до співпраці та роблять освітню діяльність значущою та вагомою.

Нижче подана версія вчителя-практика, яким букетом інтерактивних прийомів може користуватися вчитель, щоб урок літератури рідного краю був цікавим учням.

На початку освітньої взаємодії вчителю варто користуватися так званими когнитивними гачками, зачібками, які об'єднують зміст уроку з досвідом учнів. І в такий спосіб вони мотивуватимуть учнів щодо пізнання нового.

Це в першу чергу застосування ментальних карт, інтерактивних пазлів, кросенсів, асоціативних перехрестів, ребусоманії, шифрування, відстроченої відгадки, які активізують мислення, сприяють активному залученню учнів до вивчення чогось нового, створюють певну ситуацію успіху.

Якщо цей етап уроку успішно реалізований і учні мотивовані до подальшого розгляду певних проблемних питань, то моделюючи освітнє середовище вчитель має перейти до пошуку забезпечення умов розуміння учнями змісту матеріалу через дію. Тут мова йдеться не про трансляцію знань від вчителя до учнів, а про пошук тих способів передачі інформації, яка відбуватиметься й надалі не в пасивний спосіб, а через діяльність. На цьому етапі уроку ефективними будуть такі стратегії навчання як підтримуване навчання, кероване навчання й самостійне навчання. А отже, можна запропонувати на даному етапі такий методичний мікс: незакінчене речення, таймлайн, скрайбінг, діаграма Вена, Таблиця Елвермана, асоціативне моделювання, компаративний аналіз, стерітелінг тощо.

Минуючи другий етап уроку ми переходимо до процесу «шліфування знань учнів та відточування вмінь». Ось тут для вчителя надзвичайно важливим стає пошук способів інтеграції здобутої інформації. Продовженням розпочатого на минулому етапі міксу може бути: прийом «навчаючись – вчусь», «карусель», «акваріум», розв'язування кросвордів, «мозковий штурм», «аукціон ідей», «інтелектуальне лото», «вірю-не вірю», «так-ні», «інфографіка», візуалізація

тощо. На етапі рефлексії вчитель має торкнутися такого поняття як формувальне оцінювання.

Ми проговорювали досі прийоми, які успішно реалізують інтерактивну модель навчання. А в якій формі це все буде реалізовано вчитель вибирає сам: чи фронтально, чи працюючи у парі, в малих групах, ротаційними трійками, через ситуативне моделювання, розігруючи ситуацію, організовуючи ігрову діяльність тощо.

Так само вчитель спокійно може варіювати інструментарієм, яким можна користуватись під час моделювання самого уроку, так і під час організації вже діяльності учнівського колективу. Назву лише той інструментарій, який вартий уваги: Google-form, Prezi, Wordart (хмарка «тегів»), Canva, Kahoot, Learningapps, Qr-cod тощо.

Отже узагальнюючи сказане можемо зазначити, що мистецтво проектування сучасного уроку заключається в знаходженні вчителем та учнями таких форм творчої взаємодії, які будуть сприяти розв'язанню навчальних задач уроку.

Список літератури.

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод, посіб. /Авт.- укл. О. Пометун, Л. Пироженко.— К.: А.П.Н., 2002.— 136 с
2. Симоненко Н.Є. Інтерактивні методи в гуманітарній освіті //Управління школою. – 2005. - № 34. - С. 18-21
3. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології – Х.: Вид. «Основа», 2003,— 80с.
4. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. – М., Фаір-Прес - 2004 р. – 622 с.

Урок літератури рідного краю

Тема: «Вірші і пісня все розкаже». Про життєвий та творчий доробок поетеси Анастасії Василівни Спориш сторінками поезії.

Мета: внаслідок навчальної роботи школярі мають збагнути поетичний світ Анастасії Василівни Спориш, джерела ліричного таланту. Розвивати вміння виразно читати поезії. Виховувати повагу до особистості письменника, інтерес до його творчості, любов до українського слова.

Обладнання: проектор, збірки віршів, публікації в газеті.

Хід уроку:

В океані рідного народу відкривай духовні острови.

Василь Симоненко

І. Організація класу

Слово вчителя

- Дорогі учні, ми неодноразово звертались до слів відомого поета Василя Симоненка, який у вірші «Гей, нові Колумби й Магеллани» закликає всіх «... в океані рідного народу відкривай духовні острови». Й щоразу, на такому уроці, ми з великим трепетом пізнавали досі незвідані пласти літератури рідного краю.

- Необхідно помітити, що вивчення літератури Придністров'я, писаної українською мовою, вивчення особистостей, що склали вже значний список прізвищ поетів, письменників, публіцистів, які писали й пишуть рідною мовою на сучасному етапі, ще незначне.

- Погляньте на літературну карту Придністров'я. Скажімо так, ми вже досліджували творчий шлях Володимира Пояти, Галини Васютинської, Надії Делімарської, Віталія Сайнчина, Миколи Коритника. А отже сьогодні поринемо в глибини океану, щоб пізнати щось нове, незвідане досі.

На дошку проектується сл. №1 (фото поетів, письменників, творчість яких учні вже опрацьовували, з'являються на карті ПМР, тим самим демонструючи місце їх проживання)

II. Організація діяльності.

Мотивація.

Притча «Навіщо потрібен Учитель».

- Дорогі мої, перед тим, як почнемо вивчати нову тему, пропоную послухати притчу. *(аудіофайл)*

- Одного разу до Великого Майстра прийшов молодий чоловік. У нього було лише одне запитання: «Я вже все вивчив і все знаю. Я прочитав багато книжок, сам можу виступати з лекціями. І всьому цьому я навчився сам, мені ніхто не допомагав. Тож дайте мені тоді відповідь на моє запитання: чи потрібен мені Учитель?». Майстер розсміявся: «Приходь через пару днів, і ти отримаєш свою відповідь». Через кілька днів він все ж повернувся. Майстер вручив йому конверт і сказав: «Віднеси, будь ласка, цього листа в село, що знаходиться по той бік річки. На березі є човен, є човняр, він тебе переправить». Наступного дня юнак відправився на берег, знайшов човняра і сів у човен. Але коли вони відпливли, він раптом згадав, що не розпитав про дорогу в село і власне не знає, як дістатися туди. Юнак поцікавився у човняра, але той теж не знав дороги. Довелося знову йти до Майстра, щоб дізнатися про дорогу до цього села. І тоді Майстер сказав юнакові: «Це і є відповідь на твоє питання. У тебе є мета подорожі, є засіб, щоб досягти її, але ти не знаєш дороги, якою тобі потрібно йти. Ось причина, чому ти зупинився. Тобі знадобився провідник, який добре знає цей шлях. Мало мати знання. Щоб правильно ними скористатися, потрібен Учитель. Тож, щоб не зупинятися нам, поруч завжди є провідники, які добре знають цей шлях. І ці провідники – є ...

- А хто є ці провідники ми маємо дізнатись скористувавшись чарівною фарбою. Оскільки ви заздалегідь умовно поділені на три групи (за кольором ручок і маркерів, фарби), кожна група при виконанні користується всім, що відповідає визначеній кольоровій гамі. А отже, щоб дізнатися, хто є тими самими провідниками маємо виконати й перше завдання.

Завдання №1.

Група отримує білий аркуш паперу, на якому з першого погляду нічого не написано. Використовуючи фарбу відповідного кольору масте нею покрити весь лист.

Коментар: виконавши зазначене завдання діти зможуть прочитати слово, що лишилося незафарбованим в силу того, що написано воно восковою свічкою заздалегідь, до моменту покриття учнями фарбою.

Відповіді учнів: «Вчителі», «Книги», «Поети й письменники» (діти озвучують отримані відповіді й вивішують слова на дошці).

- Й це вірно. Батьки наші перші вчителі. Підрісши ми приходимо до ще одних провідників у великий світ – до вчителів. Книги також є нашими провідниками у світ незвіданого й нового.

III. Визначення теми та мети уроку.

Саме зараз час поглянути ще раз на епіграф уроку й на ті слова, що вивішені на дошці. До речі вони вам стануть у нагоді при визначені теми нашого уроку.

Вчитель	Книга	Поет	Письменник
В океані рідного народу відкривай духовні острови. (Василь Симоненко)			

Відповіді учнів: Мова має бути про Вчителя чи поета (письменника) з ПМР, бо й той, й інший так чи інакше пов'язаний з книгою.

Слово вчителя: Логіка ваших думок є вірною. Сьогодні ми продовжимо пізнавати літературний пласт рідного краю. А перед озвучуванням прізвища поета(письменника), творчість якого будемо вивчати пропонує поринути в світ музики (відеозапис в якому ансамбль «Діброва» виконують пісню «В ріднім Придністров'ї»).

Група «Дослідники»

Народна пісня - це велике диво.

У ній душа дитинна в світ летить.

Вона весела, світла, пустотлива,

То щирим сумом раптом зазвучить.

Надія Красоткіна

Може хтось і не погодиться з нашим твердженням, але ми цей пункт визначили саме 100% твердженням «У ПІСНІ ТАЄМНИЦЬ НЕМАЄ»...

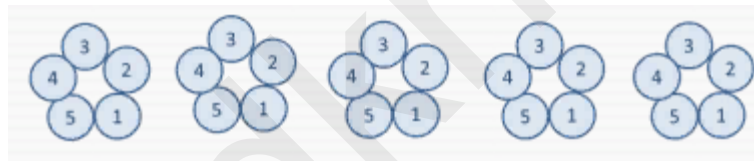
Ми переглянули відеозапис з архіву Маякського народного етнофольклорного ансамблю «Діброва», який діє в Придністров'ї з 1999 року.

Учасники колективу різні за віком: найстарша Фоміна Анна Яківна (73 роки), наймолодшим по 9 років. Перший раз захистилися на звання Народного колективу в 2003 році і кожних три роки підтверджують це високе звання.

В репертуарі старовинні українські пісні (від сумних до жартівливих, від колискової, до весільної, від патріотичної й до ліричної). До речі, репертуар містить і блоки тематичних пісень. Звичайно й вчиться українська література легше, бо пісня очаровує...

Слова пісні, яку ми з вами прослухали, вийшли з-під пера тієї ж самої людини, про яку й буде йти мова на нашій сьогоднішній зустрічі.

Завдання №2. Робота з анаграмами.

(приклад розподілу учнів на групи)

- Кожній групі для визначення теми пропонується виконати завдання №2.

Група №1	Група №2	Група №3
1 18 1 22 23 1 22 12 33	3 1 22 11 16 12 3	18 1 22 20 19 21 11 29
Для розкодування теми скористуйтеся потаємними знаннями з розділу «Графіка»	Для розкодування теми скористуйтеся потаємними знаннями з розділу «Графіка»	Для розкодування теми скористуйтеся потаємними знаннями з розділу «Графіка»
АНАСТАСІЯ	ВАСИЛІВНА	СПОРИШ

- Тож, творчість якого з митців літератури рідного краю ми сьогодні опрацюємо й лишилось озвучити? Яку мету ми визначимо?

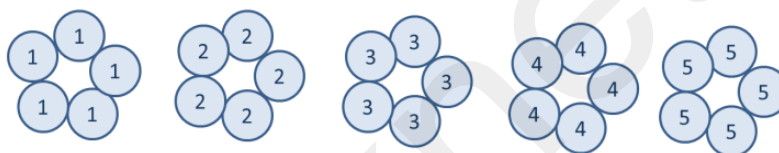
(дізнатись про життєвий і творчий шлях Анастасії Василівни Спориш, познайомитись з літературним пластом...)

- Виконуючи це завдання ви працювали в так званих первинних групах. В групі вас по 5 осіб, кожен отримав пронумеровану й пофарбовану в певний колір емблему.

2. Актуалізація життєвого досвіду (використання інтерактивної технології «зигзаг»)

Завдання №3

- На даний момент ми з вами перейдемо на наступний етап в роботі наших груп. пропоную перегрупуватись за аналогією, представленою на екрані.

(приклад розподілу учнів на групи)

- Розташувавшись в групи другого складу ви становитеь літературознавцями, що добре знаються в біографічних відомостях. По завершенні роботи в цій групі ми зможемо повернутись в первинні групи.

- Основна ваша мета за виділений час (5 хвилин) познайомитись з матеріалом, опрацювавши якомога більше інформації зафіксувати в своїй пам'яті для того, щоб передати її групі первинного складу.

Група №1	Група №2	Група №3
Першій групі надається можливість переглянути архів ТВ програми ПМР (перегляньте з 13хв. 20 с.) https://www.youtube.com/watch?v=Bn7bC9CBn4k&list=PLeKIa9V-	Другій групі надається можливість опрацювати статтю з україномовної газети «Гомін» (паперовий варіант з архівів бібліотеки)	Третя група знайомиться з електронним виданням газети «Гомін» за посиланням, де розміщена стаття Христини Журавель про А.В.Спориш

[UdF8rbotuIMilb1oFA5m_yd3J
&index=44](http://gomin.gospmr.org/?p=11657)

[http://gomin.gospmr.org/?
p=11657](http://gomin.gospmr.org/?p=11657)

*(Повернувшись у первинні групи учні передають інформацію, яку опрацьовували.
Тим самим доповнюють одне одного)*

2. Завдання № 4.

Творче завдання

- Наступне наше завдання для первинних груп за виділений час (10 хвилин) за опрацьованим матеріалом, виконати запропоноване завдання.

Група №1	Група №2	Група №3
Першій групі надається можливість скласти кросворд за життєвим і творчим шляхом поетеси.	Другій групі надається можливість скласти гру «Лото» за життєвим і творчим шляхом поетеси.	Третій групі надається можливість скласти буклет за життєвим і творчим шляхом поетеси.

Зразок буклету

<p>Зі спогадів: <i>Я в журналі ніколи не ставила двійки, самим лінивим ставила одиниці, бо знала, що прийдуть виправляти, а з одиниці легко четвірку вивести. Через це діти люблять мій предмет і в атестатах стоять заслужені 4 і 5.</i></p> <p><i>Скільки подяк</i></p>	<p>Зроблено нами</p>	<p>Придністровська Молдавська Республіка</p> <p>Анастасія Василівна Спориш</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Поетеса ➤ Вчителька ➤ Керівник ансамблю
---	----------------------	---

привозять з коледжів, університету, більшість звільнені від заліків та іспитів.		2022 рік
---	--	----------

<p>Анастасія Василівна Спориш.</p> <p>Народилася 11 серпня 1957 року в с. Ромашівка Чортківського р-ну Тернопільської обл. в сім'ї тракториста Рудика Василя та Рудик Анни.</p> <p>В сім'ї було четверо дітей. Старша сестра - Марія, Анастасія, брати-близнюки Зіновій та Богдан.</p>	<p>Анастасія (за записом у метриці а для всіх Надія) освіту здобувала спочатку в сільській школі рідного села.</p> <p>У 1972 році Анастасія Василівна вступила до Чортківського педучилища, закінчила його в 1976 році.</p> 	<p>У 1981 році переїхали вже сім'єю у селище Маяк, де мешкаємо до цього часу.</p> <p>Анастасія Василівна працює вчителем вже 45 років поспіль.</p> <p>В 1999 році створили колектив "Діброва" Керівником якого Анастасія Василівна вже є 20 років.</p>
--	---	---

Зразок гри «Лото»

	<p>Коли народилась Анастасія Василівна Спориш?</p>	<p>Яким є дівоче прізвище поетеси?</p>
<p>Як називають все життя Анастасію Василівну Спориш?</p>		<p>Де вчиться Анастасія Василівна вчительській професії?</p>

<p>Як називається створений Анастасією Василівною етнографічний колектив?</p>		<p>Де проживає Анастасія Василівна на даний момент?</p>
--	---	--

	<p>11 серпня 1957 року</p>	<p>Рудик</p>
<p>Надія</p>		<p>Чортківське педучилище</p>
<p>«Діброва»</p>		<p>с.Маяк</p>

Зразок кросворду:

Розгадайте кросворд.

	1	в	а	С	и	л	і	в	к	а
			2	П	і	с	н	я		
3	д	і	б	р	О	в	а			
			4	Р	у	д	и	к		
		5	в	ч	И	т	е	л	ь	
6	г	а	р	м	о	Ш	к	а		

1. В якому селі розпочинає свою вчительську діяльність поетеса?
2. Що супроводжує Анастасію Василівну все життя окрім поезії?
3. Як називається етнографічний колектив, керівником якого є Анастасія Василівна?
4. Назвіть дівоче прізвище Анастасії Василівни.

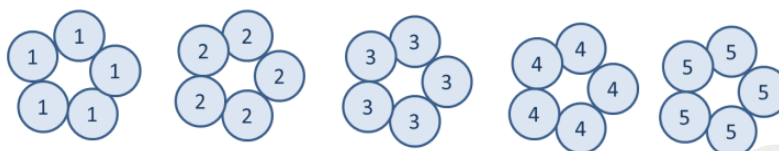
5. Ким працює поетеса?

6. На якому музичному інструменті грав батько Анастасії Василівни?

IV. Опрацювання нового матеріалу. (використання інтерактивної технології «зигзаг»)

1. Завдання №5 (диференційоване завдання)

Пропоную знову перегрупуватись за аналогією, представленою на екрані.

(приклад розподілу учнів на групи)

- Розташувавшись в групи другого складу ви становитесь дослідниками, що мають опрацювати творчий доробок поетеси, виконавши запропоноване завдання. По завершенні роботи в цій групі ми зможемо повернутись в первинні групи.

- Основна ваша мета за виділений час (10 хвилин) познайомитись з матеріалом, зафіксувати в своїй пам'яті більше інформації для того, щоб передати її групі первинного складу.

(кожна група працює з матеріалами збірки

А.В.Спорши «Вірші і пісня все розкаже»)

Група №1	Група №2	Група №3
Переглянувши твори зі сторінок 7-9, заповніть свої путівні листи.	Переглянувши твори зі сторінок 10-16,22, заповніть свої путівні листи.	Переглянувши твори зі сторінок 16, 21-22, заповніть свої путівні листи.

(учні мають прочитати всі твори, обрати один й проаналізувати його)

Робота з матеріалами Збірки «Вірші і пісня все розкаже»

(Повернувшись у первинні групи учні передають інформацію, яку опрацьовували.

Тим самим доповнюють одне одного)

Зразк путівного листа.

Лист №1

Дата : « ___ » _____ 2022 р. П.І.по Б. учня: _____ Самоцінювання: _____ Оцінювання групою: _____ Оцінка вчителя: _____	Придністровська Молдавська Республіка Урок літератури рідного краю Тема: Анастасія Василівна Спориш ➤ Поетеса ➤ Вчителька ➤ Керівник ансамблю																																	
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 5%;">1</td> <td style="width: 5%;">2</td> <td style="width: 5%;">3</td> <td style="width: 5%;">4</td> <td style="width: 5%;">5</td> <td style="width: 5%;">6</td> <td style="width: 5%;">7</td> <td style="width: 5%;">8</td> <td style="width: 5%;">9</td> <td style="width: 5%;">10</td> </tr> <tr> <td>Я</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>Ми</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Я											Ми											2022 рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10																								
Я																																		
Ми																																		

Лист №2

Назва збірки: _____ Тематична група: _____ Назви творів: _____ Власні враження від прочитаного: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	Назва твору: _____ Тема: _____ Ідея: _____ Художні засоби: _____ Рима: _____ Римування: _____ Розмір: _____ _____ _____ _____
--	--

V. Рефлексія

1. Вправа «Займи позицію».

- Чи виправдались слова нашого епіграфа до уроку?
- Чи знайшли ви відповідь на проблемне запитання?

2. Підведення підсумків

- Чи справдились ваші очікування від уроку?

3. Слово вчителя.

Наш край рідний багатий на таланти. Тож серед вас є теж майбутні поети. Тому пропоную наступного уроку презентувати бажаним свої проби пера.

4. Вправа «Мікрофон»

- Що особисто вам дав сьогоднішній урок?
- Що було цікавого на уроці?
- Які види роботи на уроці вам сподобались?
- Що б ви хотіли побажати поетесі?
- Чи поділитесь ви з батьками своїми враженнями від уроку?

5. Слово вчителя.

По-різному складається доля кожного з вас. Та куди б не повела вас життєва дорога, пам'ятайте, що у вас є рідна домівка, батьківська хата, мамина пісня й рідне слово.

VI. Домашнє завдання

- На вибір обрати посильне для себе завдання.

Рівень 1. Вивчити вірш, який більше всього сподобався й аналізувати його.

Рівень 2. Створити презентацію за творчим доробком поетеси.

Рівень 3. Створити відео (буктрейлер) до збірки чи одного з творів поетеси.

https://www.youtube.com/watch?v=I_-Hxc11cr8

<https://www.youtube.com/watch?v=hLln5QWfVlw>

Рівень 4. Презентувати власний твір.